

Bilaga 3 till Tre år med Mångfald på slätten (OVR306)

Sammanställning rådgivare/handläggare

1. Vad anser du om att vi har använt demonstrationsgårdar inom projektet Mångfald på slätten?

Medelvärde 4,63

Spridning 4-5

Demonstrationsgårdarna ansågs vara en bra form för att kunna förevisa åtgärderna, bra att kunna ha praktiska exempel. Några hade önskat fler gårdar. Förslag kom fram om att man skulle ha kunnat använda redan uppbyggda mötesplatser för att nå ännu fler. Å andra sidan, menade en annan, blir det ofta så att demonstrationsgården ofta blir hos någon som redan har ett intresse, och då hamnar mycket resurser där. En menade att då personer från till exempel Hushållningssällskapet som förespråkar rationellt jordbruk blir de som pratar om åtgärderna visar man inte bara upp åtgärderna utan legitimerar dem också.

2. Bedöm följande produkter som tagits fram i projektet

a) App om fåglar i jordbrukslandskapet - LärKvitter

Medelvärde 4,61

Spridning 4-5

b) App om Nyttodjur på åkern

Medelvärde 4,67

Spridning 4-5

Alla de tillfrågade betygsatte fågelappen och gav den kommentarer som "bra", "trevlig", "kreativ idé". Det är en bra nivå på information tyckte någon. En annan menade att det är ett sätt att åskådliggöra fåglarna och öka medvetenheten. Två tredjedelar svarade "vet ej" på frågan om nyttodjursappen. Flera kommenterade att den innehållsmässigt är lika bra som fågelappen men att den inte är lika uppmärksammanad som fågelappen och inte lika lätt att ta till sig för gemene man. De som använt den tyckte att den var bra.

c) Faktablad, t. ex. "Kantzoner i jordbrukslandskapet"

Medelvärde 4,29

Spridning 3-5

Faktabladen ansågs ha bra innehåll och vara bra skrivna, men flera funderade på spridningen och hur många som tagit del av dem. "Det är ju sånt som man får jobba mer aktivt med att få fatt i, jämfört med en app." Flera tyckte att de är viktiga och att de innehåller konkreta råd. Alla de tillfrågade hade inte sett faktabladen.

d) Broschyren "Gynna mångfalden" med korta tips

Medelvärde 4,14

Spridning 3-5

Många tyckte att broschyren är bra eftersom den innehåller lagom mycket information och är lätt att bläddra igenom. Den sammanfattar mycket och är praktisk menade flera. Några påpekade dock att den kan vara svår att sprida, och även om den sprids finns en risk för att den försvinner i mängden av andra broschyrer. Det som saknades tyckte man var fler nya åtgärder, ännu mer konkreta råd (mer detaljer) och något mer praktiskt gårdsexempel.

e) Film om hur man anlägger en skalbaggsås

Medelvärde 4,75

Spridning 4-5

Endast 4 av de tillfrågade hade sett filmerna, övriga svarade "vet ej". De som sett filmerna gav dem högt betyg. Det är bra att det kommunicera på olika sätt, menade någon. En var fundersam på hur väl de spridits och hur många som egentligen sett dem.

f) Film om "Blommande kantzoner"

Medelvärde 4,5

Spridning 4-5

g) Webbplats www.jordbruksverket.se/mangfaldpaslatten

Medelvärde 4,2

Spridning 4-5

Bara hälften hade besökt hemsidan. De som använt den tyckte att den var bra och hade mycket information. Det var bra att informationen var samlad tyckte flera. Någon föreslog att man skulle ha haft en egen hemsida för projektet, det kanske hade gett större uppmärksamhet. En upplevde att det är svårt att hitta på Jordbruksverkets hemsida.

3. Bedömer du att intresset för biologisk mångfald har ökat hos målgruppen lantbrukare på slätten under projekttiden (2011-2013)?

Medelvärde 2,83

Spridning 2-4

Flera tyckte att det var svårt att bedöma huruvida intresset ökat, men många upplevde att det ökat litegrann. Det handlar också om en ökande medvetenhet menade någon. Flera påpekade att det är skillnad på att ha intresset och att verkligen vidta åtgärder. Ofta är det en ekonomisk fråga trodde några. Flera påpekade också att det är en brokig målgrupp och att det är mycket stora skillnader mellan olika lantbrukare. Någon trodde inte att just själva åtgärderna som tagits fram påverkade huruvida lantbrukarna var intresserade eller ej, men en annan menade att det är en stor skillnad från innan att det nu finns tydliga förslag på vad man kan göra, vilket har flyttat intresset till en mer aktiv nivå. En rådgivare talade om att det finns en konventionell grundinställning om att det ska vara rent i

fältet, vilket går stick i stäv med biologisk mångfald. En annan påpekade att det är en långsiktig process att förändra människors inställning.

4a. Hur troligt är det att du kommer att arbeta med biologisk mångfald inom de närmaste fem åren?

Medelvärde 3,72

Spridning 2-5

4b. Skulle du vilja arbeta med biologisk mångfald framöver?

Medelvärde 4,39

Spridning 3-5

Medelvärde 4,67

Spridning 3-5

Viljan att arbeta med biologisk mångfald var stor hos många av de tillfrågade rådgivarna och handläggarna. Flera påpekade att de redan jobbar med det på ett eller annat sätt. Flera underströk att det var kombinationen av produktion och naturvård som var intressant och några trodde att de skulle jobba med biologisk mångfald endast om det var invävt i deras vanliga arbetsuppgifter. En rådgivare menade att projektet har gett nycklar till hur man kan göra och att det är lättare att ta med naturvårdande åtgärder som förslag i rådgivningen nu än vad det var innan.

5. Hur viktigt är det att integrera rådgivning om biologisk mångfald med produktionsrådgivning?

Medelvärde 4,67

Spridning 3-5

De allra flesta tyckte att det var mycket viktigt att integrera rådgivningen. "Det är A och O", "det är grundläggande" och "det är avgörande" var några kommentarer från de som satte en femma. Biologisk mångfald kan bli en ständigt stående punkt på dagordningen om det finns invävt i den vanliga rådgivningen menade några. Det ansågs också vara ett bra sätt att nå ut med informationen och ett bra sätt att kunna visa på kopplingen mellan produktion och naturvård, något som av flera ansågs nödvändigt för att få lantbrukarna intresserade. Hur man ska få med det i produktionsrådgivningen handlade om att hålla frågan vid liv hos produktionsrådgivarna genom utbildningar och information tyckte någon. Några efterfrågade siffror och kalkyler så att det blir tydligt för lantbrukarna vad åtgärderna kan leda till. Utmaningen ligger i att lyckas återskapa möjligheter för djur och natur i ett landskap som utvecklats mot rationell drift – samtidigt som den rationella driften finns kvar. Någon trodde att potentialen inte ligger i ökad information men om att det handlar om att utveckla ett ersättningssystem som stimulerar lantbrukarna att göra åtgärder lite överallt. Någon tryckte på att det också är viktigt att det finns de som är specialister på biologisk mångfald, som kan ta fram forskning och metoder.

6. Hur bra anser du att dagens miljöersättningar är på att bevara mångfald på slätten?

a) Utvald miljö i) Fågelåker

Medelvärde 4,14

Spridning 3-5

Kommentarer om fågelåkern var att det är en bra åtgärd, problemet med den är att den inte används i så stor utsträckning, eller hamnar på "fel" ställe när den väl anläggs.

ii) Mångfaldsträda

Medelvärde 3,33

Spridning 1-5

Det var väldigt stor spridning på siffrorna på mångfaldsträdan och kommentarerna som gavs var mestadels negativa. Den ansågs inte användas i så stor utsträckning, och kanske hamnar den, då den används, inte alltid på rätt plats. Det finns risk för att det bildas en tjock grässvål som blir svår att få i odling igen trodde någon, en annan påtalade risken för att trädan efter en tid domineras av kraftigt konkurrerande ogräs.

b) Skyddszoner

Medelvärde 3,31

Spridning 2-5

Rådgivarna gav spridda siffror till skyddszonen. Några menade att de var lätta att motivera för lantbrukarna att göra men flera tyckte att ersättningen var för låg och flera tryckte på att de ofta putsas för hårt. Andra påpekade att skyddszonerna skulle kunna göra så mycket mer nytta för mångfalden om man fick så in blommande örter, det är en ersättning med potential.

c) Miljöskyddsåtgärder

Medelvärde 2,92

Spridning 2-4,5

Miljöskyddsåtgärderna fick inte så högt omdöme. Flera menade att den är bra på vissa sätt, till exempel är det pedagogiskt med nollrutor menade en rådgivare. Men någon var tveksam till dess effekt för mångfalden. Någon menade att det ändå finns krav på till exempel växtodlingsplan och hantering av kemikalier från annat håll. Det finns en motvilja hos många lantbrukare till att förlänga åtagandet eftersom man inte vill ha fler kontroller, menade en rådgivare.

d) Ekologisk produktion

Medelvärde 3,63

Spridning 2-5

Det var flera som tyckte att ekologisk produktion var viktigt för mångfalden men också några som tyckte att det inte påverkade mångfalden alls. Argumenten för den ekologiska produktionen var att det blir fler insekter och mer frön till fåglarna. Flera påpekade att det spelar roll hur produktionen ser ut. Bara vall bidrar nog inte så mycket till mångfalden trodde någon. Andra menade att det intensiva ekojordbruket har ungefär samma växtföljder som de konventionella gårdarna.

e) Våtmarker

Medelvärde 4,63

Spridning 4-5

Våtmarkerna ansågs viktiga då de skapar en helt ny miljö. Några påpekade vikten av att de placeras på rätt ställe. Ersättningen har viktig för att skapa våtmarker menade en, någon annan upplevde att många gjorde våtmarker även utan ersättning, till exempel för att man vill ha det för viltet. En rådgivare tryckte på att det kommer många mervärden från en vattensamling: det kan användas till bevattning och grodorna är bra för snigelbekämpning. Exempel finns på de som har haft grodsafarari för allmänheten runt sin damm.

Förslag på ersättningar och ersättningssystem

- Utveckla möjligheten att ge ersättning som en slags "belöning" till de som redan gör nåt.
- Inte alltid 5-årigt åtagande. Möjlighet att under en 5-årsperiod kunna välja mellan olika åtgärder.
- Möjligheten att kunna ersätta till exempel ett gammalt landskapselement med en ny, bättre insats på en annan plats.
- Ersättning för blommande grödor
- Ersättning för skalbaggsåsar
- Stöd för energigrödor
- Ersättning för etablering av lähäckar och buskrader

7. Har projektet Mångfald på slätten bidragit till att du har lärt dig något nytt eller att du har fått nya insikter?

Medelvärde 3,61

Spridning 3-4

På frågan om de lärt sig något av projektet var det några som tyckte att de lärt sig konkreta saker som vilka åtgärder man kan göra och hur de vilda pollinerarna lever. Flera framhävde istället att det har varit väldigt bra att frågan har lyfts, och att den stora vinsten är att detta har uppmärksammats. "Det är mer okej att jobba med detta nu", som en rådgivare uttryckte det. En annan menade att det är väldigt bra att det nu finns verktyg för *hur* man ska jobba med det. I och med att åtgärderna har tagits fram och att man kan ge enkla tips och dela ut broschyren har själva rådgivningssituationen förändrats menar flera. Flera tryckte också på att det under projektiden har varit bra samarbeten och kontakter mellan produktionsrådgivare och personer som representerar biologisk mångfald.

Övriga kommentarer

- Det har hänt mycket och kommit fram mycket material som nått ut trots att det inte är en extremt stor satsning. Projektet har nått ut.
- Fortsätt jobba med att få en förankring hos produktionslantbrukarna, det är det som behövs för att få till insatser på de stora arealerna.
- Om lantbrukarna tycker att det är kul och om de kan tjäna pengar på det, då händer det grejer. Om lantbrukarna tycker att åtgärderna är "dumheter" blir hela systemet bara ett spel för galleriet.
- Sprid projektet över hela landet och ha workshops över hela landet.

- Ta fram material om värdet av buskar och träd, värdet av insekter. Riskkalkyler och ekonomiska analyser av arbete för biologisk mångfald.
- Tvärvillkorselement och biotopskydd hejdar lantbrukare i mellanbygd från att rationalisera även fast de står mellan det och att lägga ner. Mellanbygd måste också få lov att rationalisera, men den här gången kan man rationalisera på ett smart sätt genom att ersätta de diken man lägger igen med ex nya småvatten på en annan plats.
- I slättbygden behöver man jobba med ett landskapsperspektiv snarare än ett gårdsperspektiv. Här kommer experterna på biologisk mångfald in. Det behövs en helhetsinsats där man skapar gröna refuger för djuren över större områden.
- Man har gjort ett bra jobb inom projektet, samlat ihop personer och institutioner på ett bra sätt. Svårt att peka ut några brister i projektet.
- Kanske behövs inte en fortsättning på just detta projekt, men det behövs att man kommer vidare med att de åtgärder som nu tagits fram faktiskt blir gjorda ute i fält.
- Det vore en förlust att inte satsa pengar på det här i nya landsbygdsprogrammet.